

Міністерство освіти і науки України
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Навчально-науковий інститут філології
кафедра мов і літератур Далекого Сходу та Південно-Східної Азії

ОСОБЛИВОСТІ ТРАНСЛІТЕРАЦІЇ КОРЕЙСЬКИХ ВЛАСНИХ НАЗВ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

Кваліфікаційна робота
освітнього ступеня «бакалавр»
студентки 4 курсу бакалаврату
освітньої програми
**«Корейська мова і література
та переклад, англійська мова»,**
спеціальність – 035 «Філологія»/
035.066 «східні мови та літератури
(переклад включно), перша-
корейська»
Валерія Сергіївна РУДЬ
Науковий керівник:
асист. Оксана КІНДЖИБАЛА

«Допущено до захисту»
Протокол засідання
кафедри мов і літератур Далекого Сходу та Південно-Східної Азії
протокол № 14 від «05 » червня 2024 року
завідувач кафедри _____ (підпис)
д.філол.н., доц. Наталя ІСАЄВА

КИЇВ
2024

АНОТАЦІЯ

Робота присвячена вивченню особливостей та труднощів транслітерації власних назв корейської мови на українську мову. Актуальність дослідження обумовлена розширенням українсько-корейської співпраці у різних галузях та зростанням попиту на корейсько-український переклад.

Об'єктом дослідження виступає корейська онімна лексика та її транслітерація українською мовою. Предмет дослідження становлять системи транслітерації корейських онімів латиницею та кирилицею та підхід до корейсько-українського перекладу власних назв на основі цих систем. Мета дослідження полягає у вивченні особливостей та підходів до транслітерації корейських власних назв на українську мову на основі існуючих систем романізації та кирилізації корейської лексики.

Дослідження окреслює поняття та сутність власної назви, її функціональний потенціал у мові та орфографічні особливості. У дослідженні сфокусовано увагу та транскрипції та транслітерації як основним способами перекладу власних назв, визначено відмінності між цими перекладацькими підходами.

З'ясовано основні існуючі на сьогодні системи транскрипції та / або транслітерації корейських власних назв за допомогою латиниці та кирилиці. Основна увага дослідження зосереджена на Новій системі романізації та системі кирилізації корейської мови за Холодовичем-Концевичем. У роботі визначено, що жодна з цих систем не вирішує проблеми відсутності єдиного підходу до передачі звуків корейської мови ані мовами, що використовують латинський алфавіт, ані кириличними мовами.

У дослідженні піднімається проблема відсутності корейсько-української системи транскрибування корейських власних назв, визначено основні труднощі відтворення корейських онімів засобами української мови. Вивчення основних

підходів до транслітерації корейських власних назв на українську мову показало, що переважно українські перекладачі користуються мовою-посередником (російською або англійською мовою, відповідно). Це обумовлено тим, що доступні лише російська система та системи романізації, розроблені англійськими вченими або корейськими вченими на основі англійської мови. Запропоновано алгоритм перекладу корейських власних назв з урахуванням використання англійської мови як мови-посередника.

Ключові слова: власна назва, онім, ономастика, транскрипція, транслітерація.

ABSTRACT

The work is devoted to the study of the peculiarities and difficulties of transliteration of proper names of the Korean language into the Ukrainian language. The relevance of the study is due to the expansion of Ukrainian-Korean cooperation in various fields and the growing demand for Korean-Ukrainian translation.

The object of the research is the Korean onymic vocabulary and its transliteration into Ukrainian. The subject of the study is the system of transliteration of Korean onyms in Latin and Cyrillic letters and the approach to the Korean-Ukrainian translation of proper names based on these systems. The purpose of the study is to study the features and approaches to the transliteration of Korean proper names into Ukrainian based on the existing systems of Romanization and Cyrillicization of the Korean vocabulary.

The study outlines the concept and essence of a proper name, its functional potential in language and orthographic features. The research focuses attention on transcription and transliteration as the main ways of translating proper names, and defines the differences between these translation approaches.

The main currently existing systems of transcription and/or transliteration of Korean proper names using the Latin and Cyrillic alphabets have been clarified. The main focus of the study is on the New Romanization system and the Cyrillic system of the Korean language according to Kholodovych-Koncevych. The work determined that none of these systems solves the problem of the lack of a unified approach to the transmission of the sounds of the Korean language either in languages using the Latin alphabet or in Cyrillic languages.

The study raises the problem of the lack of a Korean-Ukrainian system of transcribing Korean proper names, and identifies the main difficulties of reproducing Korean onyms using the Ukrainian language. The study of the main approaches to the transliteration of Korean proper names into Ukrainian showed that mostly Ukrainian translators use the intermediary language (Russian or English, respectively). This is due

to the fact that only the Russian system and Romanization systems developed by English scholars or Korean scholars based on the English language are available. An algorithm for the translation of Korean proper names is proposed, taking into account the use of English as an intermediary language.

Key words: proper name, onym, onomastics, transcription, transliteration.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	7
РОЗДІЛ 1. ОНОМА ЯК ОБ'ЄКТ ЛІНГВІСТИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ	10
1.1. Власна назва або онома: поняття та функції у мові	10
1.2. Типологія та особливості власних назв	16
Висновки до розділу 1.....	23
РОЗДІЛ 2. ТРАНСЛІТЕРАЦІЯ ЯК ЯВИЩЕ ПЕРЕКЛАДУ	24
2.1. Явище транскрипції у теорії перекладу	24
2.2. Поняття, види та специфіка транслітерації.....	29
Висновки до розділу 2.....	32
РОЗДІЛ 3. ОСОБЛИВОСТІ ТРАНСЛІТЕРАЦІЇ З КОРЕЙСЬКОЇ НА УКРАЇНСЬКУ МОВУ	33
3.1. Системи транслітерації корейської мови на латиницю та кирилицю	33
3.2. Системи транслітерації української мови на латиницю.....	42
3.3. Спосіб транслітерації з корейської мови на українську.....	45
Висновки до розділу 3.....	49
ВИСНОВКИ	50
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	52
ДОДАТКИ	56

ВСТУП

Південна Корея на сьогодні є однією з найбільш розвинених економік Азії та стратегічним партнером України у цьому регіоні. На тлі оборонної війни України наша держава та Південна Корея поглиблюють свої дипломатичні зв'язки у сферах оборонної промисловості та безпекової політики, що сприяє двостороннім контактам двох держав. На тлі цього зростає потреба у дослідженнях перекладацької практики у рамках українсько-корейської та корейсько-української мовних пар.

На сьогодні одним із недостатньо вивчених та розроблених питань у сфері корейсько-українського перекладу є питання транскрипції та транслітерації корейських власних назв українською мовою. Це практичне питання перекладу стикається з фактичною відсутністю самостійної системи корейсько-українського перекладу та окремої системи транслітерації корейських слів українською мовою. У цьому питанні українські перекладачі спираються на існуючі на сьогодні системи транслітерації латиницею (зокрема, на систему Нової романізації корейської мови) та кирилицею (система російських вчених Холодовича-Концевича).

Жодна із запропонованих систем не дозволяє прийти до єдиного стандарту корейсько-української транслітерації та / або транскрипції, що спричиняє плутанину та наявність кількох варіантів передачі корейської онімної лексики на українську мову. Вирішення цього питання є нагальною потребою у сфері корейсько-українського перекладу та обумовлює актуальність тематики цього дослідження.

Об'єктом дослідження виступає корейська онімна лексика та її транслітерація українською мовою.

Предмет дослідження становлять системи транслітерації корейських онімів латиницею та кирилицею та підхід до корейсько-українського перекладу власних назв на основі цих систем.

Мета дослідження полягає у вивчення особливостей та підходів до транслітерації корейських власних назв на українську мову на основі існуючих систем романізації та кирилізації корейської лексики.

Для досягнення поставленої мети дослідження необхідно виконати низку **завдань**:

- 1) дослідити поняття та функції власних назв або онімів у мові;
- 2) розглянути типологію та особливості власних назв;
- 3) проаналізувати явище транскрипції у теорії перекладу;
- 4) визначити поняття, види та специфіку транслітерації у теорії перекладу;
- 5) розглянути системи транслітерації корейської мови на латиницю та кирилицю;
- 6) охарактеризувати системи транслітерації української мови на латиницю;
- 7) розробити підхід до транслітерації з корейської мови на українську на основі існуючих систем транслітерації.

Методи дослідження, використані у цій роботі, включають у себе аналіз та синтез, узагальнення та систематизацію як методи теоретичного вивчення питання перекладу корейських онімів українською мовою. У ході вивчення корейської ономастики використані лексико-семантичний аналіз та структурний аналіз. Дослідження існуючих систем транслітерації корейської мови латиницею та кирилицею включає у себе фонетичний аналіз. Дослідження особливостей перекладу корейських онімів українською мовою з використання різноманітних систем транслітерації базується на застосуванні перекладацького аналізу.

Теоретичне значення дослідження полягає в узагальненні та систематизації існуючих знань про корейські оніми та труднощі їх перекладу

українською мовою, а також про системи транслітерації та транскрипції корейської лексики латиницею та кирилицею. У роботі також виокремлено відмінності між транскрипцією та транслітерацією як способами передачі онімної лексики при перекладі.

Практичне значення роботи полягає у розробці підходу до транслітерації з корейської мови на українську на основі існуючих систем транслітерації. Результати дослідження можуть використовуватися у практичній діяльності перекладачів у рамках корейсько-українського перекладу. Також результати дослідження можуть слугувати основою для подальшого вивчення труднощів та специфіки перекладу корейських власних назв українською мовою.

Новизна дослідження полягає у тому, що у ньому вперше узагальнено існуючі на сьогодні системи транслітерації корейської лексики латиницею та кирилицею, а також розроблено підхід до використання цих систем при перекладі корейських власних назв українською мовою. Робота містить авторську розробку підходу до транслітерації корейських власних назв на українську мову за посередництва англійської мови.

Структура роботи. Дослідження складається зі вступу, трьох розділів з висновками до кожного з них, загальних висновків, списку використаних джерел та додатків.

РОЗДІЛ 1. ОНОМА ЯК ОБ'ЄКТ ЛІНГВІСТИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

1.1. Власна назва або онома: поняття та функції у мові

Кожна мова на лексичному рівні включає дві групи лексики – апелятивну (загальні назви) та онімну або ономастичну (власні назви). Цікавою з лінгвістичної точки зору є саме онімна категорія лексем, адже вона виконує у мові специфічну функцію – забезпечує індивідуальне найменування окремих одиничних об'єктів. Тобто, якщо загальні назви слугують засобом об'єднання певних однорідних об'єктів, узагальнюють їх, то власні назви, навпаки, забезпечують диференціацію об'єктів. Оніми, таким чином, не є пов'язаними із власне поняттями, однак при цьому виконують вторинну роль щодо апелятивів. Оніми визначаються як слова, які називають дійсний або ж вигаданий предмет, особу або місце, які є єдиними у своєму роді [28, с. 107].

Власна назва або онома – це слово або фраза, яка має на меті ідентифікувати або вказати на конкретний об'єкт, особу, місце або явище, що є унікальним і відрізняється від інших об'єктів, осіб, місць або явищ. Власна назва, як визначено в лінгвістиці, є особливим типом слова або фрази, що характеризується унікальністю та неповторністю у мовленнєвому контексті [3]. Важливою характеристикою власної назви є те, що вона здатна однозначно ідентифікувати конкретний об'єкт або особу в межах комунікативного взаємодії. Це відокремлює її від загальних слів чи фраз, які можуть мати різні значення в залежності від контексту.

Онімна та апелятивна лексика має відмінності не лише у семантиці та прагматиці, однак також на граматичному й словотвірному рівнях мови. Наприклад, деякі мовні характеристики, притаманні загальним назвам, можуть бути відсутніми у власних назв та навпаки. Зокрема це проявляється в оригінальних дериваційних моделях онімів, а також у особливостях словозміни

й правопису. На думку вчених, «межа, що відокремлює загальні іменники від власних, звичайно, не абсолютна. Більшість власних імен походять від загальних слів, що раніше вказували на якусь ознаку (зміст)» [11, с. 102–103]. При цьому загальновідомо, що досить вагома кількість загальних імен виникла у результаті процесу «лексикалізації», який полягає у тому, що відбулося вторинне перейменування власних імен у загальні. На письмі власні назви виділяються написанням з великої літери, лапками та привертають до себе увагу, знаходячись в реченні або тексті.

Однією із найважливіших особливостей власних назв є той факт, що вони закріплюються за предметом, який позначають, у індивідуальному порядку, то повинні слугувати для позначення цього предмета не тільки у якомусь одному мовному середовищі, але й у інших мовних і культурних середовищах. Іншими словами, власна назва не повинна замінюватися на якусь інше позначення, коли про його носія говорять або пишуть іншою мовою. Отже, ця думка підтверджує той факт, що власна назва – це об'єкт міжмовного та міжкультурного запозичення [21, с. 20].

Унікальність власної назви полягає в її незмінності та універсальності в межах відповідного контексту. Власна назва також може включати у себе визначення географічних місць, назв компаній, брендів, історичних подій та інших концепцій, які мають унікальну ідентифікаційну функцію в мовленнєвому взаємодії.

Ідентифікація є важливою характеристикою власної назви, що використовується для унікального визначення конкретного об'єкта, особи, місця або явища. Використання власної назви у комунікації дозволяє точно та однозначно визначити цей об'єкт серед інших, спрощуючи процес ідентифікації для співрозмовників. Власна назва використовується без необхідності додаткових пояснень чи уточнень, що підвищує ефективність та зрозумілість комунікації [26, с. 167].

Унікальність є важливою властивістю власних назв, яка характеризується тим, що кожна з них є унікальною та не має аналогів для позначення конкретного об'єкта або особи в мовленнєвому контексті. Наприклад, у випадку назв «Лондон» або 서울 «Сеул», вони є унікальними для позначення конкретного міста, і не мають синонімів чи аналогів, що можуть бути використані для ідентифікації іншого місця. Такий підхід до найменування міста відрізняє його від будь-якого іншого місця або об'єкта, що сприяє точності та однозначності у комунікації. Унікальність власної назви забезпечує її універсальне використання в контексті мовлення без необхідності уточнень чи додаткових пояснень.

У науковому стилі практика використання великої літери на початку власної назви є стандартним засобом відрізнення власних назв від загальних слів. Це правило допомагає забезпечити чітку ідентифікацію та визначення власних назв у тексті, що має велике значення для точності та однозначності комунікації. Наприклад, у літературних дослідженнях зазначається: *«Вірджинія Вулф – видатна англійська письменниця»* (Ліонель Тріллінг). Тут ім'я «Вірджинія Вулф» використовує велику літеру на початку кожного слова, що підкреслює його статус власної назви та відрізняє від загальних слів, таких як «англійська письменниця» [31]. Такий підхід сприяє чіткості та правильному розумінню тексту в контексті академічних досліджень.

Постійність власної назви означає, що ця назва залишається незмінною у всіх контекстах та формах її використання. Незалежно від того, у якому реченні, абзаці або контексті вона вживається, власна назва лишається стабільною та ідентичною. Наприклад, назва компанії «Apple» залишається незмінною як в інформативних текстах, так і в рекламних матеріалах, новинах чи документах. Це забезпечує універсальність та однозначність ідентифікації цієї компанії у будь-якому контексті, що сприяє зрозумілості та ефективності комунікації.

Роль власної назви у комунікації полягає у забезпеченні точної ідентифікації та чіткої комунікації про конкретний об'єкт чи особу без необхідності додаткового пояснення. Використання власної назви у мовленні дозволяє вказати на унікальний об'єкт або особу без неоднозначності та можливих непорозумінь [32]. Це сприяє ефективній передачі інформації та забезпечує ясність та зрозумілість у комунікації між співрозмовниками. Такий підхід є важливим для ведення комунікації як у публічній, так і у приватній сферах, де точність та ясність викладу інформації є ключовими аспектами.

У цілому, власна назва відіграє важливу роль у комунікації, забезпечуючи точну ідентифікацію та зрозумілість щодо конкретних об'єктів, осіб, місць або явищ. Вона характеризується постійністю у використанні, унікальністю та використанням великої літери на початку. Власні назви дозволяють уникнути непорозумінь та недоліків у комунікації, забезпечуючи чіткість та однозначність у передачі інформації. Ця концепція є ключовою не лише в мовознавстві, а й в різних сферах людської діяльності, де точність та правильність ідентифікації грають важливу роль [13, с. 520].

Протягом багатьох років різні вчені та лінгвісти проводили дослідження з питань власних назв, аналізуючи їх природу, походження та роль у мові та культурі. Вони досліджували механізми формування власних назв, їх взаємодію з апелятивною лексикою, а також вивчали вплив власних назв на мовленнєву практику та ідентичність спільнот.

І. А. Бодуен де Куртене є визнаним фахівцем у галузі філології, мовознавства та культурології. Він активно досліджував різні аспекти мови та її взаємозв'язок з культурою. Один із основних напрямків його досліджень становив аналіз власних назв. У своїх дослідженнях Бодуен де Куртене зосереджувався на детальному аналізі природи власних назв. Він вивчав їх походження, механізми формування та використання в мовленні. Дослідження Бодуена де Куртене також включали аналіз семантичних та культурних

конотацій власних назв, їх вплив на сприйняття та розуміння культурних та історичних аспектів [5, с. 34–36].

Особлива увага Бодуена де Куртене була приділена вивченню взаємодії між власними назвами та апелятивною лексикою. Він розглядав, як власні назви впливають на мовленнєву практику та культурну ідентичність суспільства. Його дослідження в цій області сприяли розумінню значення власних назв у мові та культурі, розкривши їхню важливу роль у формуванні ідентичності та спільної культурної спадщини [32].

Е. Бенвеніст відомий не лише як видатний мовознавець, а й як піонер семіотики та структуралізму в мовознавстві. Він розвивав ідеї Ф. де Соссюра щодо структурної лінгвістики, а також вносив важливий вклад у розуміння мовної системи та мовленнєвої діяльності. У своїх дослідженнях Бенвеніст акцентував увагу на різних аспектах мови, включаючи семантику, синтаксис, фонологію та морфологію. Він розвинув концепцію семіотики, що досліджувала роль мовних знаків у комунікації та вираженні думок. Його дослідження в галузі власних назв також відображали цікавий підхід до вивчення мови та її функцій у суспільстві. Він розглядав власні назви як ключовий елемент мовної системи, що не лише ідентифікує конкретні об'єкти, але й відображає культурні, історичні та соціальні аспекти мовленнєвої практики [3].

Завдяки його роботам було отримано глибше розуміння мови як системи, яка відображає та впливає на соціокультурний контекст. Його теоретичні та емпіричні дослідження внесли суттєвий вклад у розвиток мовознавства, семіотики та структуралізму, відкривши нові шляхи для подальших досліджень у галузі мови та культури.

Л. Шмідт був визначною фігурою в галузі германських мов та мовознавства. Він народився в 1846 р. та відомий своїм внеском у вивчення мовної теорії та лінгвістики. Шмідт викладав на кафедрі германської філології у різних університетах та провідних академічних установах Німеччини. Одним із

напрянків його досліджень було вивчення власних назв. Він проявляв інтерес до природи власних назв, їх походження, роль у мовленні та їхній вплив на культурну та соціальну сфери. Шмідт проводив дослідження, спрямовані на виявлення семантичних та стилістичних особливостей власних назв, а також їхню взаємодію з апелятивною лексикою [3].

Л. Шмідт також досліджував різні аспекти мовленнєвої практики, включаючи роль власних назв у створенні текстів, літературних творах та мовленнєвих жанрах. Шмідт робив значний внесок у розуміння функцій власних назв у мові та культурі. Дослідження Л. Шмідта сприяли розвитку мовознавства та розкриттю важливості власних назв у формуванні мовленнєвої практики та культурного спілкування.

Дж. Пері був відомим американським мовознавцем, який присвятив свою кар'єру вивченню фонології та морфології англійської мови. Він народився у 1862 р. та відомий своїм важливим внеском у розвиток лінгвістики, зокрема, в області фонетики та морфології. Одним із напрямків його досліджень було вивчення власних назв. Пері проводив аналіз і дослідження природи власних назв, їхніх фонетичних та морфологічних особливостей, а також їхньої ролі у мовленні та культурі. Він вивчав використання власних назв у різних мовленнєвих жанрах, текстах та комунікації загалом. Його дослідження допомогли розкрити важливі аспекти використання власних назв у мовленнєвій практиці та їхнє значення для мовної культури [3; 3].

Загалом, вчені-лінгвісти І. А. Бодуен де Куртене, Е. Бенвеніст, Л. Шмідт і Дж. Пері здійснювали дослідження в галузі мовознавства та вивчення власних назв. Вони аналізували природу, походження та значення власних назв у мовленні та культурі, допомагаючи розкрити їхню роль та вплив у цих контекстах. Внесок кожного з цих вчених був важливим для розвитку мовознавства та розуміння ролі власних назв у суспільстві.

1.2. Типологія та особливості власних назв

Власні назви становлять особливий клас слів, які використовуються для ідентифікації унікальних об'єктів, осіб, місць або явищ. Серед них можна виділити прізвища та імена, що вказують на конкретних людей, географічні назви, які описують місця, назви високих посад, що визначають статус та відповідальність особи, а також назви свят, які відзначають важливі події у культурі чи релігії.

Оніми не прямо пов'язані з загальними поняттями, але вони є вторинними щодо апелятивів, тобто загальних слів. Також спостерігається, що на граматичному та словотвірному рівнях мови існують різниці між онімною та апелятивною лексикою [1, с. 78]. Наприклад, те, що характерно для загальних назв у певному мовному середовищі, може бути відсутнім у сфері власних назв, і навпаки. Ця різниця проявляється у використанні оригінальних дериваційних моделей онімів, а також у відмінностях у словозміні та правописі.

Власні назви є обширним класом, який включає у себе цілу низку типів та підтипів. Тому у рамках сучасних лінгвістичних досліджень вченими запропоновано декілька класифікацій власних назв. Зокрема, лінгвістична наука вирізняє серед онімів цілу низку макрокласів, серед яких слід відмітити наступні:

- 1) антропоніми (власні особові імена людей);
- 2) топоніми (власні географічні назви), які можуть поділятися на тематичні групи;
- 3) зооніми (клички тварин);
- 4) теоніми та міфоніми (власні назви різноманітних божеств та міфічних істот);
- 5) космоніми (власні назви небесних об'єктів);
- 6) ергоніми (власні назви організацій, виробничих та суспільних об'єднань тощо);

- 7) хрононіми (власні назви відрізків часу, історичних подій);
- 8) ідеоніми та хремотоніми (власні назви численних матеріальних предметів та витворів духовної культури);
- 9) поетоніми (різноманітні власні назви в художніх творах) [6, с. 10].

М. Кочерган також виокремлює такі категорії власних назв, як гідроніми, які включають у себе назви водоймищ (назви морів, річок, озер тощо) та етноніми, що являють собою назви народів та етнічних груп [12, с. 187]. Сукупність всіх цих макрокласів онімів становить онімний простір тієї чи іншої мови, який при цьому володіє самобутніми ознаками, попри те що дана категорія лексики існує у будь-якій мові світу.

Розглядаючи специфіку антропонімів, О. О. Селіванова визначає цей тип онімів як будь-яке власне ім'я людини (або групи людей), у тому числі ім'я, по батькові, прізвище, прізвисько, псевдонім, криптонім (таємне, зашифроване ім'я), андронім (найменування дружини прізвищем чоловіка), гінеконім (найменування чоловіка прізвищем матері, дружини), патронім (найменування людини від імені чи прізвиська батька або предків) [21, с. 32].

Відтак, власні назви включають у себе цілу низку найменувань як суб'єктів так і об'єктів оточуючої дійсності. Особливу увагу у рамках даного дослідження звертаємо на такі типи власних назв як антропоніми та топоніми, оскільки вони є найбільш вживаними у мові.

Макрокласи онімів – це категорії або групи власних назв, які мають спільні характеристики або властивості. Ці макрокласи допомагають впорядковувати і класифікувати різноманітні власні назви за спільними ознаками. Розглянемо більш детально характерні риси різноманітних видів онімної лексики.

Зокрема, у загальному корпусі власних назв будь-якої мови розрізняють *антропоніми* – це власні імена, які призначені для ідентифікації конкретних осіб, зазвичай людей. Ці оніми можуть бути прізвищами, іменами або їх поєднаннями, які використовуються для однозначної ідентифікації кожної окремої особи.

Наприклад, «Іван Петрович» або 이종석 Лі Чон Сок (відомий корейський актор) – антропоніми, що ідентифікують конкретну особу, надаючи їй унікальної ідентичності серед інших людей. Ці антропоніми є особистими, відображаючи унікальність кожної окремої особи у суспільстві.

Прізвища – це особливий вид власних назв, які ідентифікують конкретних осіб у суспільстві. Вони відображають унікальну спадкову та сімейну ідентичність кожної особи, визначаючи її місце у соціальній структурі. Прізвища також можуть мати історичні, культурні або географічні корені, що додає їм важливість у контексті культурної спадщини та національної ідентичності.

Наприклад, прізвище «Шевченко» може походити від слов'янського кореня і мати українське походження, вказуючи на зв'язок особи з українською культурою та історією. А прізвище «Франко» може бути пов'язане зі славним українським письменником, філософом і громадським діячем Іваном Франком, що збагатило його спадковий та історичний контекст.

Корейські прізвища здебільшого односкладові та йдуть перед іменем, наприклад: Кім Джісу (김 + 지수) або Пак Чімін (박 + 지민). Зустрічаються й двоскладові прізвища, наприклад: Хванбо (황보). Однак це швидше виняток із загального правила.

Топоніми – це специфічні власні назви, які використовуються для ідентифікації конкретних географічних об'єктів або місць на карті. Ці назви можуть охоплювати різноманітні географічні об'єкти, включаючи міста, села, річки, озера, гори, острови та інші природні або штучні формування. Наприклад, «Київ», «Дніпро», «Карпати» – це топоніми, які визначають конкретні місця на карті, надаючи їм унікальну ідентичність та розрізняючи їх від інших географічних об'єктів. Аналогічним чином, у корейській мові використовуються

такі топоніми, як 부산 (місто Бусан), 낙동강 (річка Нактонгаан), 제주도 (острів Чеджудо) тощо.

Зооніми – це власні назви, які використовуються для ідентифікації певних тварин або їх видів. Ці назви надають конкретним індивідам або видам тварин унікальну ідентичність та відрізняють їх від інших представників свого виду. Наприклад, «Рекс», «Мурза», «Фенікс» – це зооніми, які можуть ідентифікувати конкретних домашніх улюбленців або диких тварин.

Теоніми – це власні назви, які використовуються для ідентифікації божеств або релігійних фігур. Ці назви відображають особливу ідентичність та унікальність кожного божества в рамках певної релігії чи міфологічної традиції. Наприклад, «Зевс», «Афродіта», «Шива» – це теоніми, які ідентифікують божества в грецькій, грецькій та індуїстській міфології відповідно. У корейській культурі до цієї групи онімів можна віднести ім'я легендарного засновника першої корейської держави Тангуна (단군왕검). Одна з найпоширеніших релігій у Кореї – 불교 (буддизм). Теоніми відіграють важливу роль у релігійному житті та культурній спадщині різних народів, допомагаючи вірянам вшановувати та спілкуватися з божествами, а також утримуючи міфологічні та релігійні традиції живими через покоління.

Космоніми – це власні назви, які використовуються для ідентифікації об'єктів космосу, планет, зірок та галактик. Ці назви відображають особливу унікальність та ідентичність кожного об'єкта у Всесвіті. Наприклад, «Марс» (кор. 화성), «Сонце» (кор. 해) – це космоніми, які ідентифікують планету Марс та нашу зірку-Сонце відповідно. Космоніми грають важливу роль у наукових, дослідницьких та космічних дослідженнях, а також в культурі і мистецтві, допомагаючи нам зрозуміти та вивчати простори космосу.

Ергоніми – це власні назви, які ідентифікують підприємства, організації, компанії або інші комерційні установи. Ці назви відображають унікальність та особливості кожного бізнесу чи організації в контексті економічної діяльності та підприємництва. Наприклад, «*Microsoft*», «*Apple*», «*Google*» – це ергоніми, які ідентифікують технологічні компанії.

Хрононіми – це власні назви, які ідентифікують конкретні періоди часу, історичні епохи, дати або сезони. Ці назви відображають унікальність та специфічні характеристики кожного періоду в контексті історії, культури або природних явищ. Наприклад, «*Середньовіччя*» (кор. 중세), «*Друга світова війна*» (кор. 제 2 차 세계 대전), «*Літо 2020 року*» (кор. 2020 년 여름) – це хрононіми, які ідентифікують певні періоди часу або події. Хрононіми є важливими для хронологічної організації історії, подій та календарних даних.

Хрематоніми – це власні назви, які ідентифікують конкретні матеріальні або фінансові цінності, такі як валюта, монети, банкноти або цінні папери. Ці назви відображають унікальність та специфічність кожної фінансової одиниці та її значення в економічному контексті. Наприклад, «*долар*» (кор. 달러), «*євро*» (кор. 유로), «*біткоїн*» (кор. 비트코인) – це хрематоніми, які ідентифікують конкретні грошові одиниці. Хрематоніми є важливим елементом фінансової системи та є основним засобом обміну та накопичення матеріальних цінностей.

Поетоніми – це власні назви літературних творів або літературних персонажів, які ідентифікують конкретні поетичні або прозові твори, а також їхніх авторів чи героїв. Наприклад, «*Ромео і Джульєтта*» (кор. 로미오와 줄리엣) Вільяма Шекспіра – це поетонім, який ідентифікує конкретний твір та його автора.

Географічні назви виступають як ключові елементи ідентифікації конкретних територій та природних формацій. Вони надають унікальність кожному місцю і відображають його історичне та культурне значення. Наприклад, місто Київ, як столиця та найбільше місто України, має значний історичний та культурний вплив на регіон. Власні назви «Київ» або «Сеул» 서울 однозначно ідентифікує це місце, відображаючи його унікальність та важливість.

Власні назви, що пов'язані зі святами, є невід'ємною частиною культурного та релігійного спадку суспільства. Вони відображають унікальність та особливість кожного конкретного свята, що має важливе значення для певної культури, релігії або національної спільноти. Наприклад, «Різдво» (кор. 크리스마스) відзначає народження Ісуса Христа в християнському календарі, і ця власна назва підкреслює його релігійне значення та особливість у віруючих.

Крім того, власні назви включають назви установ, що вказують на організації чи установи, назви почесних звань, які висловлюють визнання та пошану до особи, назви газет, журналів, книг та видавництв, які створюють та поширюють інформацію та літературні твори, а також назви колгоспів, які визначають сільськогосподарські об'єднання.

Установи, як власні назви, ідентифікують конкретні організації, установи чи установлені норми, які мають важливе значення в суспільстві. Ці назви відображають унікальність та специфічні характеристики кожної окремої установи. Наприклад, ООН (*Організація Об'єднаних Націй*) (кор. UN (유엔)) ідентифікує міжнародну організацію, що сприяє співпраці між державами в різних сферах, таких як миротворчість, гуманітарна допомога та розвиток.

Почесні звання, як власні назви, ідентифікують особливі відзнаки, які надаються окремим особам у визнання їхнього внеску або досягнень у певній галузі. Ці назви відображають унікальність та почесність кожного звання, а також

його значення у соціальному та професійному контексті. Наприклад, *Герой України* – це почесне звання, яке надається особам за визначні вчинки або героїчні дії на користь українського суспільства та держави.

Назви книг, газет та видавництв виступають як власні назви, що ідентифікують окремі літературні або інформаційні твори, а також організації, які їх видавали. Ці назви відображають унікальність та особливості кожної окремої публікації чи видавництва, а також їхню роль у культурному та інформаційному житті суспільства. Наприклад, «Майстер і Маргарита» – це назва книги Михайла Булгакова, яка стала класикою світової літератури, «The New York Times» – це назва видання, однієї з найбільш впливових газет у світі, та «Oxford University Press» – це назва видавництва, яке спеціалізується на виданні академічної літератури та наукових досліджень. Ці приклади показують, як назви книг, газет та видавництв функціонують як власні назви, ідентифікуючи конкретні твори або організації у культурному та інформаційному просторі.

Власні назви відіграють важливу роль у комунікації та ідентифікації об'єктів, осіб, організацій та подій. Вони надають унікальність та специфічні характеристики кожному об'єкту або особі, що дозволяє точно ідентифікувати їх у мовленні та спілкуванні. Використання власних назв сприяє чіткості та зрозумілості у комунікації, а також відображає культурні, історичні та соціальні аспекти суспільства.

Антропоніми, топоніми, зооніми, теоніми, космоніми, ергоніми, хрононіми, хрематоніми та поетоніми ілюструють різноманітні сфери, в яких використовуються власні назви для ідентифікації осіб, місць, тварин, божеств, об'єктів космосу, предметів, часових періодів та літературних творів чи персонажів. Розуміння цих онімів допомагає краще осмислити роль і значення власних назв у мові та культурі.

Висновки до розділу 1

У ході дослідження з'ясовано, що власні назви є обширним класом, який включає у себе цілу низку типів та підтипів. Власні назви включають у себе цілу низку найменувань як суб'єктів так і об'єктів оточуючої дійсності: це антропоніми, топоніми, зооніми, теоніми, космоніми, ергоніми, хрононіми, хрематоніми, поетоніми тощо. Такі лексичні засоби виконують як номінативну, інформативну функцію, так і певні прагматичні та лінгвокультурні функції у мові.

Загалом, власні назви виступають у якості продукту мовної народної свідомості як матеріалізація досвіду поколінь та окремих його представників. Вони, поряд із передачею національного колориту мови, складають особливі міркування про життєдіяльність того чи іншого народу. Топоніми висловлюють менталітет того чи іншого етносу, відбивають звичаї, побут, культуру, світосприйняття, і навіть психологічний стан, що притаманно конкретній групі людей, пов'язаній загальними історичними і географічними чинниками. Багато в чому географічні назви визначають характер певного природного об'єкта чи регіону.

З огляду на особливості своєї орфографії власні назви більшості мов світу становлять труднощі при перекладі. У випадку з корейською мовою ситуація ускладнюється також тим, що це ієрогліфічна мова. Загалом, за стандартами перекладу власні назви у більшості випадків перекладають або через нульову трансформацію (залишаючи без змін іншомовний варіант), або ж вдаючись до прийомів транскодування (а саме – транскрипції та транслітерації). Ці способи перекладу власних назв більш детально розглянемо у наступному розділі дослідження.

РОЗДІЛ 2. ТРАНСЛІТЕРАЦІЯ ЯК ЯВИЩЕ ПЕРЕКЛАДУ

2.1. Явище транскрипції у теорії перекладу

Передача ономастичних найменувань відіграє дуже важливу роль. Переклад імен власних назв вимагає особливої уваги з боку перекладача, оскільки помилки під час перекладу ономастичних найменувань можуть призвести до дезінформації. Прийоми транслітерації та транскрипції є основними способами перекладу ономастичних найменувань. Терміни «транскрипція» (або «трансфонація») і «транслітерація» нерідко вживаються у науковій літературі як синоніми, хоча це зовсім різні за своєю структурою явища. Транскрипцію та транслітерацію складно зустріти у «чистому» вигляді. Ці два способи перекладу найчастіше використовують у комбінації один з одним.

І транскрипцію, і транслітерацію часто об'єднують під єдиною назвою – транскодування, що позначає передачу звукової та / або графічної форми слова вихідної мови засобами алфавіту мови перекладу [15, с. 157]. Термін «практична транскрипція» вперше був запропонований А. М. Сухотіним у 1935 р., а в подальшому це поняття вивчалось А. А. Реформатським. Під цим терміном розуміють запис іншомовних імен і назв за допомогою історично сформованої орфографії тієї мови, якою вони транскрибуються, спосіб включення слів однієї мови в текст іншої мови, при якому значною мірою зберігається звуковий вигляд цих слів, а в деяких випадках може бути враховано написання в тексті оригіналу або усталена традиція [29, с. 79].

Згідно з Тлумачним словником української мови, поняття «транскрипція» позначає «точне передавання на письмі звуків якоїсь мови або музичних звуків за допомогою умовних літер або спеціальних графічних знаків незалежно від графічних і орфографічних норм, що історично склалися в даній мові; система таких літер і знаків» [27]. Практична транскрипція як лінгвістичне явище має на

меті ввести в текст іншомовні слова або сполучення слів, не виходячи за межі усталеного алфавіту, тобто без введення нових знаків або спеціальних діакритичних знаків. Розглянемо приклади транскрипції деяких традиційних власних назв: Париж [pæris], «pa/yaris», Рим [rəʊm], «roum», Неаполь [neɪplz], «naples», Швейцарія [switsərlənd], «swizerland», Швеція [swi: dən], [schuiden], а в деяких випадках у перекладі: мис Доброї Надії ['gʊdɛhəʊ], [кей поф гуд хóp], Кабо-Верде ['ker verd] та ін. У практичній транскрипції існують спеціальні правила для неалфавітних символів (дефісів, апострофів, лапок) та великої літери.

Суть практичної транскрипції полягає в тому, що слова та словосполучення однієї мови (наприклад, англійської) передаються графічними символами іншої мови (наприклад, української), при цьому відбувається введення фактів однієї мови в структуру і систему іншої мови за допомогою мовних особливостей – лексичних, граматичних, фонетичних, графічних, що є повною інкорпорацією. Практичну транскрипцію слід відрізнити від фонетичної транскрипції, яка ґрунтується виключно на передачі максимально точної вимови, транслітерації, що визначається виключно орфографією оригіналу та перекладу [14, с. 31].

Загалом, вчені виокремлюють три види транскрипції: фонетичну, фонематичну та прагматичну. Фонетична транскрипція – це графічне зображення звуків слова. Використовується у словниках іноземних мов (де написання далеке від вимови і не має належної регулярності, наприклад, в англійській мові), підручниках з іноземних мов, збірниках диктантів та декламацій, записах живої мови (діалектні записи, підручники з фонетики тощо).

Фонематична транскрипція (також може мати назву «фонологічна транскрипція») – це система запису звуків слова літерами або символами, що відображає лише фонему слова та не враховує його омофони. Принцип полягає у тому, що кожна фонема завжди позначається одним і тим же символом, незалежно від її позиції [7, с. 35].

Практична транскрипція – це запис імені або назви іноземця з використанням орфографії мови, якою воно передається. Практична транскрипція використовує звичайну графіку (знаки) мови-реципієнта без введення додаткових знаків. У практичній транскрипції слова записуються кирилицею, яка значною мірою зберігає вимову мови оригіналу, але також враховує правопис і традиції мови оригіналу [30, с. 78].

Друга класифікація різновидів транскрипції поділяє її на два великі типи: наукову та практичну. Наукову транскрипцію можна, у свою чергу, поділити на фонологічну та фонографічну.

Фонологічна транскрипція має на меті точну фіксацію вимови. Метод використовується у словниках іноземних мов (наприклад, англійських, оскільки англійська вимова суттєво відрізняється від написання), декламації та записі живого мовлення (фольклорних та діалектних записах). Для спеціальних наукових цілей іноді використовують так звану аналітичну фонетичну транскрипцію. У цьому випадку кожен символ відповідає не цілому звуку, а окремому елементу артикуляції (голосу, смичку тощо) [27].

Проаналізувавши кілька визначень поняття транскрипції, можна сказати, що практична транскрипція – це запис слів іноземної мови задля точного відтворення їх звукового образу. При цьому, практичну транскрипцію слід відрізнити від транслітерації та перекладу. Зазвичай, практичну транскрипцію використовують при передачі лексичних одиниць, коли переклад зробити неможливо, тобто, слова запозичуються з однієї мови в іншу, без їх перекладу. Практична транскрипція може передавати слова з іноземної мови лише літерами алфавіту, коли транслітерація може використовувати допоміжні знаки за необхідності. Практична транскрипція передає вимову слів, намагаючись максимально точно передати звучання, за допомогою заміни фонем, що ненаявні в мові, на яку роблять транскрипцію, а транслітерація передає слово побуквенно з одного алфавіту літерами іншого.

У письмовому вигляді мова представлена графічними символами (літерами), що позначають звуки. Важливо розуміти відмінність між звуками та літерами. Зокрема, за допомогою літер (графем) ми пишемо слова та вимовляємо звуки. Для точного відображення звуків мови на письмі використовується спеціальна система знаків, яка називається фонетичною транскрипцією. Для позначення кожного звуку у фонетичній транскрипції використовується особливий літерний знак (фонетичний знак), який у разі потреби супроводжується тими чи іншими додатковими розрізняючими (диференціальними, діакритичними) знаками.

Як зазначає Т. Р. Кияк, фонетична транскрипція може бути різного ступеня точності: при точнішій транскрипції відзначається просунутість / відсунутість голосного, носовий характер голосного між носовими приголосними, задньомовність носового тощо [10, с. 30–47].

Транскрипція може використовуватися для читання звучання слів рідної мови та для передачі звучання іншомовних слів. Метод транскрипції дозволяє максимально зберегти звукову близькість імені до мови оригіналу, тоді як метод транслітерації не дозволяє орієнтуватися на фонетичний образ конкретної мови [30, с. 77]. У цьому дослідженні ми звертаємося також і до транслітерації як одного із способів відтворення власних назв з корейської мови на українську, тож проаналізуємо також і його особливості та відмінності від транскрипції.

Розглядаючи особливості транскрибування корейських слів, слід зауважити значні відмінності звукової системи корейської та української мов. Зокрема, у корейській мові існує ряд приголосних і голосних звуків, відсутніх в українській мові (це, наприклад, придихальні «кх», «тх», «пх», «чх» та сильні або геміновані, тобто подвоєні «кк», «тт», «пп», «чч» та «сс»). Окрім того, фонетичні відмінності полягають у нерозрізненні звуків «л» та «р» у корейській мові, а також у наявності двох носових приголосних – передньоязикового «н» і

задньоязикового «н'», що схожий за звучанням на англійське буквосполучення «ng».

Окрім того, сенсорорізнювальні особливості основних звуків у цих мовах не збігаються. Наприклад, якщо в українській мові приголосні протиставляються за ознаками м'якості / твердості («т» – «ть», «л» – «ль» та ін.) і дзвінкості / глухості («д» – «т», «б» – «п» і т. д.), то в корейській мові ці відмінності несуттєві і протиставлення приголосних йде за іншими ознаками: звичайний (слабкий глухий) приголосний – придихальний – сильний (гемінований або подвоєний), причому звичайний глухий звук ще має дзвінкий варіант у позиції між голосними і т. д., наприклад: «т/-д-» – «тх» – «тт», «п/-б-», «пх» – «пп», «ч/-дж-», «чх» – «чч» та ін.).

Кириличне та латинське письмо лінійне, тобто у ньому літери йдуть у рядку одна за одною, тоді як корейське письмо буквено-складове, коли письмовий склад будується у вигляді уявного квадрата, на кшталт китайського ієрогліфа, по горизонталі та по вертикалі. У корейському письмі суворо дотримуються правила урахування букв при формуванні письмового складу: початковоскладові (приголосні та «німа» буква у вигляді кола ○, якщо склад починається з голосного), серединні (голосні) і кінцеві складові (деякі приголосні та їх поєднання), наприклад: 사람 са.рам «людина», 한국 хан.кук «Південна Корея», 조선 чо.сон Чосон (назва Кореї в XIV–XX ст.), 이태원 і.тхе.вон «Ітхевон (назва торгової вулиці в Сеулі).

Цю особливість будови корейської мови доводиться враховувати при транскрибуванні. Наприклад, у корейському слові, як і в китайському, в тексті перекладу на українську мову не можна розділяти при перенесенні склади хуан / хван, буквосполучення «чх», «пх», «тх», «кх», «дж», «н'».

Особливості транскрипції корейських слів враховуються при розробці способів перекладу власних назв цієї мови як кириличними мовами, так і мовами, що користуються латинським алфавітом. Втім, відомі на сьогодні системи транскодування корейських слів охоплюють не лише методи транскрибування, але й правила транслітерації.

2.2. Поняття, види та специфіка транслітерації

Транслітерація – це передача алфавітного написання однієї мови або однієї графічної системи графічними знаками іншої системи. Потреба в транслітерації виникає у кількох випадках, наприклад, при написанні запозичених слів або складних слів, або при передачі різних власних назв (імен, прізвищ, газетних заголовків, назв міст, назв річок).

Транслітерація – це оцифрування звуків мови. Існує два види транслітерації: сегментна (відбиває сегментну одиницю) та супрасегментна або пронунціативна (що відображає інтонацію синтаксису тощо). Супрасегментна транслітерація зазвичай відображає звуковий рух (мелодику), кількісно-динамічні, вимовні та артикуляційні особливості супрасегментної одиниці. Сегментна (звукова) транслітерація може бути фонетичною (що відображає мову) або фонологічною (відбиває фонему) [21, с. 58].

Транслітерація схожа, на перший погляд, з транскрипцією, але ці явища мають різне значення. Транслітерація – це переклад графічної системи однієї мови на графічну систему іншої мови або перенесення, літера за літерою, речення або окремого слова, написаного однією або іншою мовою, за допомогою графічних засобів, що копіюють написання оригінального тексту. Іноді, наприклад, зберігаються літери, які не позначають звук у мові-джерелі, як у французькому слові *Hugo*, де перша літера не позначає звуку) [7, с. 30].

Слід пам'ятати, що транслітерація – це простий переклад графічного символу та в багатьох випадках транслітерація не відповідає правильній вимові у мові, якою був перекладений графічний символ. Правила транслітерації залежать від мовної пари, оскільки транслітерація завжди стосується двох конкретних мов, наприклад, з корейської на української або з української на англійську.

На сьогодні створено безліч систем романізації корейської мови (передачі її звукового та графічного устрою за допомогою латиниці), а також існує офіційна система його кирилізації (передача за допомогою кирилиці).

Переглянута (нова) система романізації корейської є офіційною системою романізації у Південній Кореї. Система була опублікована південнокорейською владою у 2000 р. і є офіційною заміною системи Макк'юна-Рейшауера 1984 р. Переглянута система романізації не використовує неалфавітні символи (діакритику), крім дуже обмеженого, часто факультативного використання дефісу. Переглянута система була розроблена Національною Академією Корейської мови, заснованою у 1995 р., і опублікована 4 липня 2000 р.

Єльські системи романізації включають у себе 4 системи, створені в період Другої світової війни для США для їх солдатів. Вони романізували 4 східно-азіатські мови: мандаринську (літературну китайську), кантонську, японську та корейську. Корейська Єльська романізація була розроблена Семюелем Е. Мартіном та його колегами в Єльському університеті й використовується досі, хоча переважно лінгвістами. На відміну від двох інших систем романізації, що широко використовуються, Єльська система є стовідсотковою транслітерацією і зосереджена в першу чергу на правописі, аніж на вимові слів. Таким чином, літера корейського алфавіту завжди представлена ідентичною латинською літерою, незважаючи на вимову літер хангиль залежно від позиції.

Система Холодовича-Концевича – офіційна радянська система практичної транскрипції корейських слів, заснована на кирилиці. Вона створена корейцем

Л. Р. Концевичем у першій половині 60-х рр. ХХ ст. на основі системи професора О. О. Холодовича, запропонованої в середині 1950-х рр. За своєю суттю, ця система є свого роду гібридом з транскрипції та транслітерації, оскільки містить як елементи транслітерації, які ускладнюють сприйняття записаних нею слів людьми, незнайомими з корейською мовою, так і елементи транскрипції, що унеможлиблює відновлення реального написання слова лінгвістами (наприклад, ця система не розрізняє ㅍ і ㅑ (транскрибуються як «о»), а також не бачить різниці між «п» і «ng»). Незважаючи на безліч недоліків цієї системи, на сьогодні вона лишається фактично єдиною розробленою системою кириличної транслітерації корейської мови, а отже досить активно використовується у просторі слов'яномовних країн, що використовують кирилицю.

Висновки до розділу 2

У ході дослідження з'ясовано, що одним із найбільш вживаних способів перекладу власних назв є транскодування, що включає у себе два прийоми – транскрипцію та транслітерацію. Хоча у лінгвістичних та, тим більше, у не наукових джерелах ці два способи відтворення звучання та написання слів часто розглядають як ідентичні, вони мають вагому відмінність. Транскрибування – це запис українськими літерами іншомовної вимови слова, тоді як транслітерація є способом перекладу лексичної одиниці оригіналу шляхом відтворення її графічної форми за допомогою використання літер мови перекладу.

У традиції перекладів корейської мови встановилося кілька систем транскрипції та транслітерації корейських слів як латиницею, так і кирилицею. Більш розробленими є способи перекладу корейських слів латиницею. Ці способи включають у себе застарілу та оновлену на сьогодні систему романізації Макк'юна-Рейшауера. Ця система лягла в основу системи Нової романізації корейської мови, яка є офіційним способом запису корейських слів латиницею, що використовується та затверджена у самій Республіці Корея. Окрім того, існує також і Єльська система романізації корейської мови, розроблена у часи Другої світової війни для американських солдатів. Єльська система є стовідсотковою транслітерацією.

Система транслітерації корейських слів кирилицею значно менш розвинена на сьогодні. Зокрема, існує лише одна офіційна система кирилізації корейської мови – це радянська система Холодовича-Концевича, яка, втім, часто піддається критиці через недосконалість передачі вимови корейських слів та не урахування відмінностей у звучанні корейської мови та слов'янських мов, які користуються цією системою.

РОЗДІЛ 3. ОСОБЛИВОСТІ ТРАНСЛІТЕРАЦІЇ З КОРЕЙСЬКОЇ НА УКРАЇНСЬКУ МОВУ

3.1. Системи транслітерації корейської мови на латиницю та кирилицю

Для сучасної корейської мови, національної мови Республіки Корея, на сьогодні найпоширенішими є дві системи транскрипції корейських слів у латинській графіці. Латинська транскрипція («романізація») за *системою Макк'юна-Рейшауера*, заснована на фонічній будові корейської мови. Ця система загальноприйнята у багатьох корезнавчих роботах і популярній літературі англійською мовою в усьому світі й офіційно вживалася в РК з 1988 до 2000 р. Ця система адекватно передає звуковий склад корейської мови, особливо в частині, що стосується китайських лексичних запозичень.

За деякими винятками у цій романізації хангиль інтерпретується не за написанням, а за звучанням, тобто ця система заснована на транскрипційному підході до передачі іноземних власних назв. Деякі фахівці вважають, що романізація Макк'юна-Райшауера зручніша тим, хто пише латиницею. Наприклад, приховані приголосні, такі як «р'», «к'» і «т'» відрізняються від непридихальних за допомогою апострофа, що інтуїтивно зрозуміло європейцям. Апостроф також використовується для розрізнення зв'язки ㄷ' від ㅇ', наприклад: 전금 → chŏn'gŭm и 정음 → chŏngŭm).

Критики системи Макк'юна-Райшауера заявляють, що люди часто забувають діакритичні знаки над «o» (어) і «u» (으) і пишуть «o» і «u», що може призвести до плутанини, так як латинське «o» в цій системі використовується для 오, а «u» – для 우. Також легко можна пропустити апострофи, які відрізняють

придихальні ㅍ, ㅑ, ㅓ і ㅕ від непридихальних ㅍ, ㅑ, ㅓ і ㅕ. Захисниками системи Макк'юна-Райшауера наводиться аргумент, що людям, незнайомим з корейською вимовою, буде легко її відновити за романізованими словами.

Однак недоліки системи призвели до того, що південнокорейський уряд прийняв як офіційну Нову романізацію. Критики Нової романізації стверджують, що в ній важко відрізнити ㅍ та ㅑ, і що вона іноді некоректно транскрибує непридихальні приголосні. Так, на відміну від Нової романізації, система Макк'юна-Райшауера завжди фонетично правильно вказувала на неможливість дзвінкого приголосного на початку слова. З прийняттям же Нової романізації було змінено написання, наприклад, географічних пунктів у багатьох європейських мовах, починаючи з англійської. У результаті така фонетично правильна транскрипція м. Пусан як Pusan перетворилася на Busan, що автоматично читається всіма англомовними людьми як «Бусан». Такого перейменування зазнала значна частина корейських географічних об'єктів. Незважаючи на прийняття Нової романізації в Південній Кореї, система Макк'юна-Райшауера, як і раніше, широко використовується у західній літературі. У Додатку А наведено таблиці звуків корейської мови та їх транскрипції латиницею відповідно до системи Макк'юна-Райшауера.

Друга система – «*Нова романізація*» (*The Revised Romanization of Korean*), розроблена Національною академією корейської мови (1999 р.), багато в чому нагадує колишню латинську транскрипцію Міністерства освіти Республіки Корея (1958 р.). У серпні 2000 р. її офіційно було запроваджено Міністерством культури та туризму Республіки Корея замість системи Макк'юна-Рейшауера як нормативну латинську транскрипцію. Ця «нова романізація», за задумом її творців, розрахована насамперед для використання її корейцями й іноземцями, які приїжджають до Південної Кореї. Однак останніми роками робляться спроби поширити її у всьому світовому кореєзнавстві. Тим часом ця система має низку

істотних недоліків, що принесли ще більший різнобій, особливо в кириличній передачі корейських слів та імен із написань за цією системою. Використання цієї нової системи латиниці без знання правил відповідності її з українською транскрипцією може призводити до серйозного спотворення фонетичного та графічного вигляду корейських слів.

До особливостей системи Нової романізації можна віднести такі характерні риси, що відрізняють її від «старої» системи романізації Макк'юна-Райшауера:

– 어 і 으 записуються диграфами з двома голосними літерами: «eo» і «eu», відповідно;

– ㅈ записується як «wo», а ㅊ записується як «ui»;

– ㅅ завжди записується як «s» перед голосними; «sh» не використовується;

– ㄹ записується як «r» перед голосними або інший ㄹ і l в інших 리을 → rieul, 철원 → Cheorwon, 울릉도 → Ulleungdo, 발해 → Balhae.

Як і в системі Макк'юна-Райшауера, ㄴ записується за допомогою l скрізь, де не є носовим звуком: 전라북도 → Jeollabuk-do. На відміну від романізації Макк'юна-Райшауера, приховані приголосні (ㅋ, ㅌ, ㅍ, ㅊ) записуються без апострофа: «k», «t», «p», «ch». Їх непридихальні еквіваленти (ㄱ, ㄷ, ㅂ, ㅈ) записуються буквами, що позначають в англійській дзвінці приголосні: «g», «d», «b», «j». Проте всі приголосні, що стоять наприкінці складу, за якими стоїть голосна або дзвінка згодна, записуються як «k», «t», «p»: 벽 → byeok, 밖 → bak, 부엌 → bueok (але: 벽에 → byeoge, 밖에 → bakke, 부엌에 → bueoke).

Також існують правила щодо винятків. Інші правила та рекомендації, які включає у себе система Нової романізації, передбачають, зокрема, використання дефісу на стику складів для розрізнення слів, що записуються однаково: 장음 → jang-eum, а 잔금 → jan-geum. Однак, ця рекомендація відсутня в офіційних правилах.

Дефіс також повинен використовуватися для позначення закінчення складу при вирішенні неоднозначних випадків, наприклад: 없었습니다 → eobs-eoss-seubnida, 외국어 → oegug-eo, 애오개 → Ae-ogae. Дефіс також може розділяти склади корейських імен: 강홍립 → Gang Hongrip або Gang Hong-rip, 한복남 → Han Voknam або Han Vok-nam.

Склади, що позначають адміністративні одиниці країни, відокремлюються від власне назви за допомогою дефісу: 강원도 → Gangwon-do. Можна опускати такі терміни, як «시, 군, 읍»: 평창군 → Pyeongchang-gun або Pyeongchang, 평창읍 → Pyeongchang-eup або Pyeongchang.

Однак назви географічних об'єктів та штучних структур пишуться без будь-яких розривів: 설악산 → Seoraksan (тут 설악 – назва гори, 산 перекладається як «гора»), 해인사 → Haeinsa (해인 – назва, 사 – храм). Власні назви записуються з великої літери.

Особливості транскрибування звуків корейської мови за системою Нової романізації наведено у Додатку Б.

Система кирилізації Холодовича-Концевича. Починаючи з 1960-х рр. у радянській науковій та енциклопедичній літературі, картографії, словниках набула поширення російська практична транскрипція Л. Р. Концевича, створена ним на основі російської наукової транскрипції проф. А. А. Холодовича. Незначні зміни, порівняно з науковою транскрипцією А. А. Холодовича торкнулися передачі наступних звуків:

1) дзвінкий варіант корейського складного приголосного (африката) ㅈ передається в кириличній транскрипції не як «чж», а як «дж». А. А. Холодович ввів написання «чж» у свою транскрипцію подібно до початкової напівдзвінкої африкати в китайській мові й для зорової асоціації з «ч». Але в корейській мові цей звук завжди повнодзвінкий і зустрічається виключно всередині слова. Дзвінким еквівалентом «ч» у всіх транскрипціях є «дж»;

2) у корейській мові наприкінці складу вживаються два носових приголосних – передньоязиковий «н» (корейська літера ㄴ, як відповідник російській «н» (англ. «n»)), і задньоязиковий «н'» (корейська літера ㅇ), як англійська «ng» [ŋ]. У кириличній транскрипції ці приголосні наприкінці складу зазвичай передаються однаково – тільки «н» (у російській мові для корейської, китайської та інших мов не прийнята передача задньоязикового носового приголосного звуку «ng» через «нг», який допускається, наприклад, в транскрипції англійських слів).

Однак, у тих випадках, коли після цього звуку слідує «йотовані» голосні (так умовно іменуватимуться корейські дифтонгоди з початковим напівголосним «й-») – «я», «е», «ё», «ю» та «і», рекомендується вставляти твердий знак «ъ» для часткового розрізнення задньоязикового носового від передньоязикового носового «н», тобто писати «-нъё-», «-нъи-» і т. д.; іноді написання «-нъ-» допускається і перед голосними «а», «о», «у», «ы», «е» для відновлення

письмового вигляду корейського слова (наприклад, **동아** «Тонъа» – «Східна Азія» замість звичайного «Тона» або «Тон-а»);

3) корейський приголосний ㄹ [«l» / «r»] має два звучання, які не позначаються на сенсорозрізненні слів: як «р» між голосними і перед «х» і як «ль» (замість «л» у словнику Холодовича) наприкінці складу і перед приголосними всередині складу. Корейський приголосний ㄹ – бічний сонант середньої м'якості. Тому його точніше передавати буквосполученням «ль», а не «л», як у транскрипції А.А. Холодовича. Але якщо після «ль» наприкінці складу слідує склад з початковим «р», то відбувається їх злиття «-лл-», у якому м'який знак «ь» опущений;

4) корейські голосні 어/여 [ǒ/yǒ] і 오/우 [o/yo] ототожнені у російській практичній транскрипції, як і у випадку з «н» і «нъ», тобто передаються відповідно через «о» та «ё»; лише в географічних назвах замість «ё-» на початку слів в обох випадках прийнято писати «йо-».

Оскільки будь-яка практична транскрипція умовна, деякі неточності є неминучими. Так, у випадку в російською практичною транскрипцією відбувається збіг написань двох різних корейських звуків – приголосних ㄴ [n] і ㅇ [ng/ŋ], голосних 어/여 [ǒ]/[yǒ>] та 오/우 [o]/[yo]. У фонетичній транскрипції, де використовуються діакритичні знаки, ці корейські звуки різняться. Для кириличної системи Холодовича-Концевича припустимим є деякий компроміс у бік збереження графічного вигляду корейського слова, особливо у написанні приголосних на стику складів у середині слова. Наприклад, можна писати «пекні» / «сто лі» або «апналь» / «найближчі дні» (що зрозуміліше для тих, хто знає корейську мову), але правильніше передавати звучання, тобто «пенні», «амналь» і т. д.

Порівнюючи вправила транскрипції та транслітерації корейської мови у цих трьох розглянутих системах, можна зауважити, що у корейських вибухових і складних приголосних розрізняються три ряди – глухі непридихальні, глухі придихальні та сильні (подвоєні) звуки. Крім того, корейські приголосні змінюються у залежності від їх положення у слові: звичайні глухі приголосні, перебуваючи між голосними, стають дзвінками, а в кінці складу і перед приголосними (крім сонорних) залишаються глухими.

У «Новій романізації» корейські літери для глухих непридихальних задля простоти передаються літерами для дзвінких «g», «d», «b» і «j» перед голосними на початку слова і «k», «t», «p» перед приголосним і наприкінці слова. Їм відповідають у кириличній системі транскрибування глухі «к», «т», «п», «ч» на початку слова, дзвінкі «г», «д», «б», «дж» (а не «чж») у середині слова між голосними і після «М» та «Н». Корейські придихальні звуки транскрибуються у південнокорейській «романізації» латинськими глухими «k», «t», «p» і «ch», а російською глухими з додаванням «х», тобто «кх», «тх», «пх» та «чх». Корейські сильні приголосні передаються подвоєним написанням і в латинській («kk», «tt», «pp», «jj»), і в російській транскрипції («кк», «тт», «пп», «чч»).

Написання «sh» нерідко використовується в Кореї під впливом японської латиниці «ромадзі» для передачі «s» перед «і» та «йотованими» голосними «уа», «уо», «уѳ», «уе». У російській транскрипції корейське ㅅ завжди передається тільки як «с», а не «ш». Прикладом може слугувати спотворене написання «доширак» – «обід або закуска в упаковці» замість правильного «тосирак» або японське «суші» – «колобки з рису з рибою та овочами» замість правильного «сусі»).

Ще раз слід звернути увагу на те, що дзвінкий варіант африкати «ч» слід транскрибувати не як «чж» (у словнику Холодовича), а як «дж» (дзвінкий еквівалент «ч», прийнятий у всіх транскрипціях).

Корейська літера ㅇ перед голосними літерами початку складу не вимовляється й у транскрипції не передається. Наприкінці ж складу вона звучить як задньоязиковий носовий приголосний типу англійського «ng». Позначення латинського буквосполучення «ng» за допомогою «нг» не прийнято у російській транскрипції корейських слів. У російській транскрипції «нг» передається як «н», тобто так само, як у випадку з передньоязиковим «п». але перед «йотованими» голосними «я», «е», «ё», «ю» та «і» звук «ng» позначається буквосполученням «нь».

Буквосполучення «ль» (ㄹ) перед «л» (ㄹ) та «н» (ㄴ) переходить у «лл» (ㄹㄹ). Слід пам'ятати, що ㄹ перед ㅎ читається як «Р», тобто для кириличної системи Холодовича-Концевича доцільніше писати «рх», а чи не «льх».

Щодо порівняння написання голосних у розглянутих системах, то позначення ㅑ[ǒ] і ㅓ[yo] транскрипційними знаками ǒ, ɔ та йǒ, йɔ, дані у квадратних дужках, вживається лише у словниках і роботах з корейської мови. Довгота корейських голосних не передається. Позначення ㅓ [ǒ], ㅓ [yo], ㅜ [ǔ] і ㅟ [ǖ] без діакритики (надбуквенних знаків) за допомогою «ео» (або «о»), «уео» (або «уо», «уоу»), «еу» та «еуі» (іноді «уі») широко застосовується як у Республіці Корея, так і в інших країнах. Написання «ЙО» замість «Ё» у російській системі кирилізації на початку слова прийнято тільки в географічних назвах, причому і для ㅓ, і для ㅟ, наприклад, ㅓ수 «Йосу», 영인 «Йоньин», 용산 / 룡산 «Йонсан», а не «Ёсу», «Ёньин», «Ёнсан».

Написання «йе» (еквівалент українського «є») вживається тільки на початку складу, а після приголосної замінюється звичайним «е». На практиці

нерідкі випадки заміни початкового «йе» одним «е». Ніяких особливих труднощів ця заміна не вносить, оскільки в лексиці китайського походження майже немає слів, що відрізняються цими голосними. При позначенні цього дифтонга діакритичний знак зазвичай опускається.

Загальні правила транскрипційної орфографії корейських власних назв передбачають, що у російській та латинській транскрипції прийнято послівне написання складних власних назв. У складних випадках, особливо для старих текстів, краще писати окремо по складах. Порядок написання прізвищ та імен при транслітерації такий самий, як і в корейській мові, тобто спочатку йде прізвище, потім ім'я.

Аналізуючи традиції російського перекладу корейських онімів, можна помітити, що для імен низки великих державних і політичних діячів допускається їх традиційне написання, що здобуло спочатку в спотвореному вигляді поширення в засобах масової інформації. У наукових фахових виданнях бажано вказувати в дужках їх правильну передачу. Наприклад, Кім Ір Сен (Кім Ільсон), Кім Чен Ір (Кім Джон'іль), Ро Де У (Але Тхеу) та ін. Таблиці транскрипції звуків корейської мови латиницею за системою Холодовича-Концевича наведені у Додатку В.

Відтак, у кириличній традиції транслітерації корейських власних назв панує російська система Холодовича-Концевича, яка, хоча й зазнає певних змін та редагується, все ж повністю орієнтована на російський алфавіт та російську звукову систему. В українській традиції транскрибування до уваги береться як кирилична практика транскрибування корейських онімів, так і варіанти їх відтворення латиницею. Це дозволяє порівняти варіанти передачі складних випадків звуків та звукосполучень корейської мови та підібрати найбільш правильний за звучанням варіант.

3.2. Системи транслітерації української мови на латиницю

Зважаючи на важливість урахування як кириличної системи транслітерації корейської мови за Холодовичем-Концевичем, так і Нової романізації як провідного на сьогодні варіанту латинізації корейських власних назв, необхідно дослідити питання транслітерації української мови латиницею.

Українська латинка (також *Latynka* або *Łatynka*) – спільна назва різних варіантів запису української мови латинськими літерами. Ідеї латинізації української мови з'явилися досить давно. Перша стандартизована латинська абетка для української мови була укладена 1834 р. та мала в своїй основі польський правопис. Повністю замінити кирилицю латинкою так і не вдалося, однак затверджену латинську абетку для української мови використовували для друкування українських книг в Австрії, міжвоєнній Польщі та навіть під час Другої світової війни.

У 1859 р. відбулася друга спроба запровадити латинку для української мови вже на основі чеської орфографії, однак вона також зазнала невдачі. Нові пропозиції латинки для української мови, запропоновані у XX та XXI ст., ґрунтуються переважно саме на чеському та похідному від нього хорватському правописах. На Закарпатті на межі XIX–XX ст. для українського книгодрукування використовували також угорський правопис.

Відтак, історично українська мова вже має кілька варіантів переходу на латинку, які ґрунтуються на прийомах транслітерації та транскрипції. На сьогодні не вщухають суперечки українських мовознавців щодо запровадження нових варіантів латинки та можливостей переходу української мови повністю на латинський правопис. Втім, окрім цих лінгвістичних суперечок українська мова давно та активно використовує романізацію українських слів у практичних цілях (для перекладу документів та власних назв іншими мовами зокрема).

Сучасні офіційні стандарти романізації української мови ґрунтуються на англійському правописі та не підпадають під поняття «українська латинка», адже їх не використовують для запису мови, а лише для транслітерації українських власних назв на латинське письмо. Державний стандарт ДСТУ 9112:2021, що набув чинності 1 квітня 2022 р., визначає українську латиницю як «уніфіковану стандартизовану систему передавання українських текстових даних латиницею за допомогою ізоморфного механізму транслітерації» [16]. Цей стандарт охоплює усі періоди існування української писемності.

Вивчаючи ж особливості латинізації української мови як системи норм передачі тексту й окремих слів української мови латиницею відповідно до правил транслітерації, слід зауважити, що вона також має кілька історичних варіантів. Зокрема, ще 19 квітня 1996 р. українська комісія з питань правничої термінології, спираючись на подання Інституту української мови НАН України, затвердила нормативну таблицю для відтворення українських власних назв засобами англійської мови у законодавчих та офіційних актах [20]. Довгий час для транслітерації українських онімів використовувалася саме ця таблиця.

У 2007 р. Кабінет міністрів України при затвердженні технічного опису та зразка бланка паспорта громадянина України для виїзду за кордон не керувався чинним стандартом та зобов'язав використовувати в паспортах нового зразка свою оригінальну транслітерацію, відмінністю якої є передача українських літер Г та Ґ літерою G, літер І, Ї та Й літерою I латиниці, а також однотипна заміна Є, Ю, Я [17]. 27 січня 2010 р. Кабінет Міністрів України постановою №55 удосконалив таблицю транслітерації українського алфавіту латиницею. Відтепер літера Г стала передавати літерою H, а Ґ літерою G.

29.07.2014 року Міністерство аграрної політики та продовольства України наказом №282 затвердило перелік назв одиниць адміністративно-територіального устрою України та їхніх центрів українською мовою і латиницею [19]. Цей перелік також може використовуватися перекладачами та

відповідними юридичними органами для передачі назв українських населених пунктів латиницею.

Серед відомих на сьогодні систем транслітерації української мови латиницею можна вказати «ISO 9» – міжнародний стандарт, який визначає систему транслітерації кириличних алфавітів слов'янських та неслов'янських мов за допомогою латиниці. Головна перевага «ISO 9» над іншими подібними системами – це її повна однозначність, кожній літері відповідає одна літера чи поєднання букви з різними діакритичними знаками. Це дозволяє точно передавати оригінал з кирилиці та здійснювати зворотну транслітерацію, навіть якщо мова є нерозпізнаною.

Географічна (УКППТ 1996) – це транслітерація, затверджена Українською комісією з питань правничої термінології 19 квітня 1996 р. та яка використовувалася для відтворення українських власних назв до 2010 р. Наразі цю систему транслітерації вже витіснила офіційна транслітерація (Українська паспортна (КМУ 2010)). Саме остання є тим варіантом транслітерації українських онімів латиницею, який використовується на сьогодні. Також для транслітерації українських слів латиницею може застосовуватися система WWS (від Woodrow Wilson School), яка супроводжується МФА (міжнародний фонетичний алфавіт). Порівняння систем транслітерації української мови латиницею наведено у Додатку Г.

Слід зауважити, що офіційний варіант української латиниці поширюється фактично лише англійською мовою, що є його недоліком. Для решти мов українські власні імена продовжують транскрибуватися за правилами конкретної мови, що суперечить світовій практиці зберігати єдине латинське написання конкретного власного імені у всіх мовах. Це слід враховувати й при використанні офіційної української або міжнародних (ISO 9, WWS) систем транслітерації українських слів латиницею для відтворення корейських слів українською мовою.

3.3. Спосіб транслітерації з корейської мови на українську

Вивчення існуючих на сьогодні підходів до транслітерації та транскрипції корейських власних назв латиницею та кирилицею показало, що, попри існування цілої низки систем транслітерації, єдиний підхід у цьому питанні відсутній. Слід зауважити, що плутанину у питанні перекладу корейських власних назв вносить також і те, що самі корейці не завжди дотримуються офіційної Нової системи романізації, звертаючись до старіших систем, які використовувалися раніше. Це обумовлює наявність безлічі варіантів перекладу одного й того ж самого корейського імені чи власної назви, серед яких легко заплутатися та які викликають суперечки щодо правильності передачі звучання корейського слова.

У результаті, навіть знаючи всі існуючі системи романізації, здебільшого неможливо з упевненістю визначити правильне українське звучання багатьох корейських прізвищ та імен, записаних англійською, наприклад: Lee Hyung Taik (корейський тенісист) може мати також запис Lee Hyeong Taek, та при цьому може перекладатися як Лі Хюнг Тек або ж Ли Хьон Тайк, або навіть Лі Хьон Тхек.

Говорячи про переклад корейських власних українською мовою, слід зауважити, що український перекладач не може повністю покладатися на російську систему транслітерації Холодовича-Концевича, яка має свої недоліки та базується повністю на російській звуковій системі. Відтак, ми вважаємо, що доцільним є підхід, який використовує при перекладу англійську як мову-посередника. Це обумовлено тим, що системи латинізації корейської мови більш вживані як у самій Південній Кореї, так і у всьому світі, а також доступністю цього підходу для української мови, яка не має власної системи транслітерації з корейської чи інших азійських та навіть більшості європейських мов.

Пропонуємо наступну структуру аналізу при перекладі власних назв корейської мови на українську:

1) зіставлення з мовою-посередником:

김태혁 – Kim Tae Hyug – Kim Tae Hyeok (Нова романізація);

2) зіставлення мови-посередника з українською мовою (на основі систем транслітерації української мови):

Kim Tae Hyug – Кім Тае Хюг?

Kim Tae Hyeok (Нова романізація) – Кім Тае Хеок (Кім Тхе Хьок);

3) мова оригіналу vs українська мова:

김태혁 – Кім Тхе Хьок;

이덕표 – Лі Док-пхьо

Переклад корейського імені та прізвища, відтак, може виконуватися наступним чином (2 варіанти):

1) прямий (контактний) переклад з корейської мови на українську мову:

박종혁 – Пак Джон Хьок;

2) переклад з використанням мови-посередника:

박종혁 – Park Jong Hyuk – Пак Джонг Хьок?

Звертаючись до методу використання мови-посередника (зокрема, англійської мови), слід ще раз наголосити, що, якщо для корейських географічних назв і термінів існує більш-менш певна система відповідностей між їхніми латинськими та кириличними транскрипційними написаннями, то будь-які суворі правила передачі корейських імен та прізвищ з їхніх реальних латинських написань на кирилицю майже відсутні. Регулярні відповідності можливі лише при транскрибуванні прізвищ та імен з корейських написань та прийнятих латинських транскрипцій. Для цього слід скористатися наведеними таблицями звуків.

Насправді передача корейських імен і назв із написань латинськими літерами у кириличній графіці часто викликає великі, інколи ж просто непереборні труднощі. Тут панує повний хаос, у якому часом не під силу розібратися навіть кваліфікованому корезнавцю-філологу. Численні індивідуальні написання прізвищ та імен латинськими літерами визначаються низкою причин, зокрема й менталітетом корейців. Одні корейці виходять під час написання своїх імен і прізвищ латиницею зі свого сприйняття латинських літер для передачі корейських звуків, які далекі від будь-яких правил транскрибування. В інших корейців, особливо в тих, хто здобув освіту або працював у США та європейських країнах, латинські написання прізвищ та імен є сумішшю елементів англійської орфографії з індивідуальними відхиленнями, тобто не підходять під правила транскрипції корейських слів. Ця ситуація посилилася з прийняттям системи «Нової романізації» в Республіці Корея у 2000 р. Тому навіть фахівцям з Кореї доводиться інтуїтивно реконструювати їх щоразу окремо.

Слідуючи думці українського дослідника-корезнавця О. М. Щегель, можемо допустити, що мовою-посередником може виступати не лише англійська, але й російська мова. Саме такий спосіб перекладу традиційно використовувався українськими перекладачами на корейську мову через відсутність власної системи транслітерації. На нашу думку, використовувати російську мову можна у якості додаткового джерела, зокрема, у спірних випадках перекладу корейських власних назв з огляду на латинські системи транслітерації, перекладач може звернутися до системи Холодовича-Концевича для перевірки способу кириличного відтворення тих чи інших звуків корейської мови.

При цьому варто користуватися зауваженнями О. М. Щегель щодо цієї системи та її адаптації до української мови. Зокрема, у російській транслітерації корейських імен використовується твердий знак, відсутній в українській мові. Наприклад, корейську літеру о Л. Р. Концевич передає як «-нь-». В українській мові функцію російського твердого знака виконує апостроф. За правилами

українського правопису апостроф уживається лише перед Я, Ю, Є, Ї (коли попередній приголосний вимовляється твердо), отже, вживати його перед іншими голосними буде неправильно. На думку О. М. Щегель, вживання апострофа після «н» у корейських іменах взагалі не є актуальним питанням. Комбінація «н» та Я, Ю, Є, Ї, за якої вимагається тверда вимова приголосного, трапляється в корейських словах лише на стику складів. Тому при транскрибуванні в усіх словах, крім імен, у таких випадках дослідник радить вживати апостроф, наприклад: «пун 'я», «ким'юн» тощо.

Загалом, посередництво російської та англійської мов у перекладі корейських власних назв українською мовою все ж не є зручним способом перекладу. Відчувається необхідність укладання та розробки української системи транслітерації з корейської мови, однак така робота вимагає зусиль великої кількості фахівців та узгодження ними питань щодо спірних випадків передачі звучання корейських звуків та звукосполучень українською мовою.

Висновки до розділу 3

У ході дослідження вивчено основні підходи до транслітерації корейських власних назв латиницею та кирилицею, що існують на сьогодні. З'ясовано, що з кількох існуючих на сьогодні систем романізації корейської лексики офіційно визнаною та затвердженою у самій Республіці Корея є Нова система романізації, розроблена на основі попередніх систем, доповнена та удосконалена.

Нова система романізації, втім, не є єдиновживаним варіантом транслітерації. Наряду з нею самі ж корейці вживають як старіші системи транслітерації та транскрипції корейських слів латиницею, так і можуть використовувати власні інтерпретації, особливо це стосується корейців, які асимілювалися до західного англомовного світу.

Щодо кирилізації корейської мови, то на сьогодні й досі існує лише російська система Холодовича-Концевича, яка довгі десятиліття слугувала єдиною системою транслітерації корейських власних назв кириличними мовами. Ця система має у своїй основі російський алфавіт та спирається на фонетичну систему російської мови. У випадку корейсько-українського перекладу така система також не є надійною та потребує адаптації вимови до правил та норм української мови.

Таким чином, на сьогодні у сфері корейсько-української транслітерації використовуються мови-посередники. Традиційно це завжди була російська мова, однак на сьогодні українські перекладачі все частіше звертаються до англійської як мови-посередника. Втім, мова посередник не дозволяє повністю вирішити проблеми передачі корейських звуків українською мовою, тож існує нагальна потреба у розробці корейсько-української системи транслітерації та / або транскрипції.

ВИСНОВКИ

Вивчення власної назви як лінгвістичного явища показало, що власні назви або оніми включають у себе цілу низку найменувань як суб'єктів так і об'єктів оточуючої дійсності: це антропоніми, топоніми, зооніми, теоніми, космоніми, ергоніми, хрононіми, хремотоніми, поетоніми тощо. Такі лексичні засоби виконують як номінативну, інформативну функцію, так і певні прагматичні та лінгвокультурні функції у мові.

Власні назви виступають у якості продукту мовної народної свідомості як матеріалізація досвіду поколінь та окремих його представників. Вони, поряд із передачею національного колориту мови, складають особливі міркування про життєдіяльність того чи іншого народу. З огляду на особливості своєї орфографії власні назви більшості мов світу становлять труднощі при перекладі. Загалом, за стандартами перекладу власні назви у більшості випадків перекладають або через нульову трансформацію (залишаючи без змін іншомовний варіант), або ж вдаючись до прийомів транскодування (а саме – транскрипції та транслітерації).

Транскрибування – це запис українськими літерами іншомовної вимови слова, тоді як транслітерація є способом перекладу лексичної одиниці оригіналу шляхом відтворення її графічної форми за допомогою використання літер мови перекладу. У традиції перекладів корейської мови встановилося кілька систем транскрипції та транслітерації корейських слів як латиницею, так і кирилицею. Більш розробленими є способи перекладу корейських слів латиницею. Ці способи включають у систему романізації Макк'юна-Рейшауера, яка також лягла в основу системи Нової романізації корейської мови, яка є офіційним способом запису корейських слів латиницею, що використовується та затверджена у самій Республіці Корея. Система транслітерації корейських слів кирилицею значно менш розвинена на сьогодні. Зокрема, існує лише одна офіційна система кирилізації корейської мови – це радянська система Холодовича-Концевича, яка,

втім, часто піддається критиці через недосконалість передачі вимови корейських слів та не урахування відмінностей у звучанні корейської мови та слов'янських мов, які користуються цією системою.

У третьому розділі дослідження вивчено особливості та недоліки існуючих систем транслітерації корейських власних назв латиницею та кирилицею, а також розглянуто використання мови-посередника як способу перекладу власних назв корейської мови на українську. Причиною необхідності залучення мови-посередника є відсутність розробленої системи транслітерації корейської лексики на українську мову.

Як показало дослідження проблеми перекладу власних назв у корейському мовознавстві, нестабільність використання систем романізації всередині самої Кореї призводить до численних помилок у передачі власних латиницею. Незнання носіями мови існуючих систем романізації призводить до неминучих помилок у перекладі з англійської на українську мову. Це становить обмеження у використанні лише англійської мови як мови-посередника.

У свою чергу, недосконалість єдиної наявної на сьогоднішній день системи кирилізації полягає в неможливості відновити правильне написання власної назви корейською мовою. Наукова та навчальна література з проблеми адекватного перекладу власних назв у корейській мові, включаючи автентичні джерела, на сьогоднішній день відсутня. Запропоновані результати дослідження спираються на традиційні системи романізації та кирилізації корейських мовних знаків та вказують на необхідність створення нової методики перекладу в сучасних умовах світового освітнього простору, а також укладання власної системи корейсько-української транслітерації з урахуванням досвіду вже існуючих систем.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Вакуленко М. О. Наукові засади відтворення запозичених та іншомовних слів: інваріантна транскрипція і транслітерація. Вісник книжкової палати. Київ, 1999. № 10. С. 6–9.
2. Вербич С. Орфографічна норма і власні назви. *Мандрівець*. 2006. №1. С.78–80.
3. Видатні мовознавці. URL: https://ryzhkov.ucoz.ru/publ/vidatni_movoznavci/boduen_de_kurtene_ivan_oleksandr_ovich/6-1-0-21 (дата звернення: 15.03.2024).
4. Власні назви. Українська мова. Енциклопедія. URL: <http://litopys.org.ua/ukrmoiva/um08.htm> (дата звернення: 15.03.2024).
5. Горпинич В. О. Словник географічних назв України (топоніми та відтопонімні прикметники). Київ, 2001. 527 с.
6. Денисик Г. І. Природнича географія Поділля. Вінниця: ЕкоБізнесЦентр, 1998. 184 с.
7. Д'яков А. С., Кияк Т. Р. Латинська транслітерація як складова частина українського правопису. Відтворення українських власних назв (антропонімів і топонімів) іноземними мовами. Матеріали Міжнародної наукової конференції. Київ, 1995. С. 30–47.
8. Енциклопедія сучасної України. URL: <https://esu.com.ua/article-35126> (дата звернення: 15.03.2024).
9. Івахненко М., Шпігунов А. Транскрипція та транслітерація японських назв засобами української мови. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка: Східні мови та літератури. Київ, 2008. № 13. С. 14–18.
10. Кияк Т. Р. Функції та переклад термінів у фахових текстах. Вісник нац. ун-ту Львівська політехніка. Сер: Проблеми української термінології. 2008. №620. С. 30–47.

11. Корунець І. В. Теорія і практика перекладу (аспектний переклад). Вінниця: «Нова книга», 2001. 448 с.
12. Кочерган М. П. Вступ до мовознавства: підруч. 2.вид. Київ: Академія, 2005. 368 с.
13. Лучик В. В. Зміни в називанні ХХ століття. *Słowiańska onomastyka: Encyklopedia*. Warszawa Kraków, 2003. S. 520–521.
14. Мельничук Т. До питання транскрипції офіційних українських антропонімів польською мовою. Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства. 2012. Вип. 17. С. 30–33.
15. Ніколаєва Т. М. Основні методи перекладу текстспік (мови соціальних мереж) українською мовою. Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Соціальні комунікації. Том 30 (69), № 1 Ч. 1, 2019. С. 156–161.
16. Новий національний стандарт ДСТУ 9112:2021 «Кирилично-латинична транслітерація і латинично-кирилична ретранслітерація українських текстів. Правила написання». URL: <https://salo.li/81E57C3>
17. Пирогов В. Л. Роль ієрогліфів у концептуалізації мовної картини світу японців. Матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції з проблем викладання японської мови. КНУ ім. Тараса Шевченка. Київ, 2013. С. 90–94.
18. Постанова Кабінету Міністрів України від 26 червня 2007 р. № 858 – Технічний опис та зразок бланка паспорта громадянина України для виїзду за кордон. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/858-2007-%D0%BF>
19. Про затвердження Правил написання українських географічних назв на картах та в інших виданнях. URL: <https://web.archive.org/web/20180330211633/http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0957-14/conv/>
20. Рішення Української комісії з питань правничої термінології № 9. URL: <https://web.archive.org/web/20110406180216/http://ukrlit.org/transliteratsiia/>

21. Рицар Б. Рожанківський Р., Микульчик Р. Транслітерування українських текстів з кирилиці в латиницю. Вісник Нац. ун-ту «Львівська політехніка». Серія «Проблеми української термінології». 2008. № 620. С. 55–61.
22. Рубель В. А. Транскрибування японських слів засобами української мови: проблеми і пропозиції. Східний світ. Київ: Інститут сходознавства ім. А. Ю. Кримського НАН України, 2009. № 4. С. 151–156.
23. Селіванова О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія. Полтава: ДовкілляК, 2006. 716 с.
24. Система Концевича. URL: <https://salo.li/358885D>
25. Система Макк'юна – Райшауера. URL: <https://salo.li/e5452FD>
26. Тараненко О. О. Українська ономастика в системі нових державно-політичних координат. *Linguistica slavica: Ювілейний збірник на пошану І. М. Желєзняк*. Київ, 2002. С. 165–175.
27. Транскрипція. Словник української мови. URL: <https://slovnyk.ua/index.php?swrd=%D1%82%D1%80%D0%B0%D0%BD%D1%81%D0%BA%D1%80%D0%B8%D0%BF%D1%86%D1%96%D1%8F>
28. Фадеева О. В., Юр'єва Н. І. Авторські номінації в науково-фантастичному дискурсі. *Науковий вісник кафедри ЮНЕСКО Київського національного лінгвістичного університету*. Філологія, педагогіка, психологія. 2012. Вип. 25. С. 106–113.
29. Хамрай О. О. Практична транскрипція іменних груп з теофорними компонентами арабського походження. Східний світ. 2015. № 4. С. 78–83.
30. Щегель О. М. Практична транскрипція корейських імен українською мовою: порівняння, проблеми і пропозиції. *Мовознавство*. 2009. № 1. С. 76–87.
31. Що таке власні назви. URL: <https://xn----8sbptrz0c.xn--j1amh/%D0%B2/%D0%B2%D0%BB%D0%B0%D1%81%D0%BD%D1%96-%D0%BD%D0%B0%D0%B7%D0%B2%D0%B8.html> (дата звернення: 15.03.2024).

32. Що таке онімія. Словник іншомовних слів. URL: <https://www.jnsm.com.ua/cgi-bin/u/book/sis.pl?Qry=%EE%ED%B3%EC%B3%FF> (дата звернення: 15.03.2024).

33. Almeida A., Braun A. What is transcription. Grammatik, Semantik, Textlinguistik. Tübingen, 1985. Bd. 1. S. 37–48.

34. Eustace S. S. A proposed transcription of Russian Cyrillic. Journal of the International Phonetic Association. London, 1974. Vol. 4. № 1. P. 37–48.

35. Hudecek L. Transliteracija i transkripcija (Odjelitosti i interferencije). Rasprave zavoda za jez. Zagreb, 1987. Knj. 13. S. 19–30.

36. Klimaszewska K. Transkrypcja czy transliteracja. Warszawa, 1966. 14 s.

37. Ladefoged P., Halle M. Some major features of the international phonetic alphabet. Language. Baltimore, 1988. Vol. 64. № 3. P. 577–582.

38. The Korean alphabet: its history and structure / ed. by Young-Key Rim-Renaud. San Francisco: University of Hawaii Press, 1997. 325 p.

39. Vachek J. Some remarks on writing and phonetic transcription. Praguiana. Praha: Amsterdam. 1983. P. 199–209.

40. «UaHistory» URL: https://ryzhkov.ucoz.ru/publ/vidatni_movoznavci/boduen_de_kurtene_ivan_oleksandr_ovich/6-1-0-21 (дата звернення: 15.03.2024).

41. 국어문화학교 – 국어전문교육과정 교재 // 국립국어원, 2013. 295 с.

ДОДАТКИ

Додаток А

Таблиці транскрипції звуків корейської мови латиницею за системою романізації Макк'юна-Райшауера

Прості Голосні									
ㅏ	ㅑ	ㅓ	ㅕ	ㅡ	ㅣ	ㅞ	ㅟ	ㅛ	ㅜ
a	ö	o	u	ü	i	ae	e	oe	wi

Складені голосні (дифтонги)										
ㅑ	ㅓ	ㅕ	ㅗ	ㅛ	ㅜ	ㅟ	ㅛ	ㅜ	ㅟ	ㅡ
ya	yö	yo	yu	yae	ye	wa	wae	wö	we	üi

Приголосні																				
ㄱ	ㄲ	ㅋ	ㄷ	ㄸ	ㅌ	ㅍ	ㅑ	ㅑ	ㅑ	ㅑ	ㅑ	ㅑ	ㅑ	ㅑ	ㅑ	ㅑ	ㅑ	ㅑ	ㅑ	ㅑ
k	kk	k'	t	tt	t'	p	pp	p'	ch	tch	ch'	s	ss	h	n	m	ng	г		

На межі складів:

2 склад →		ㅇ	ㄱ	ㄴ	ㄷ	ㄹ	ㅁ	ㅂ	ㅅ	ㅈ	ㅊ	ㅋ	ㅌ	ㅍ	ㅎ
1 склад ↓			k	n	t	l	m	b	s	ch	ch'	k'	t'	p'	h
ㄱ	k	g	kk	ngn	kt	ngn	ngm	kp	ks	kch	kch'	kk'	kt'	kp'	kh
ㄴ	n	n	n'g	nn	nd	ll	nm	nb	ns	nj	nch'	nk'	nt'	np'	nh
ㄹ	l	l	lg	ll	ld	ll	lm	lb	ls	lch	lch'	lk'	lt'	lp'	lh
ㅁ	m	m	mg	mn	md	mn	mm	mb	ms	mj	mch'	mk'	mt'	mp'	mh
ㅂ	p	b	pk	pn	pt	pn	pm	pb	ps	pch	pch'	pk'	pt'	pp'	ph
ㅇ	ng	ng	ngg	ngn	ngd	ngn	ngm	ngb	ngs	ngj	ngch'	ngk'	ngt'	ngp'	ngh

Додаток Б

Таблиці транскрипції звуків корейської мови латиницею за системою Нової романізації

Прості Голосні									
ㅏ	ㅑ	ㅓ	ㅕ	ㅡ	ㅣ	ㅞ	ㅟ	ㅛ	ㅜ
a	eo	o	u	eu	i	ae	e	oe	wi

Складені голосні (дифтонги)										
ㅑ	ㅓ	ㅗ	ㅜ	ㅞ	ㅟ	ㅛ	ㅜ	ㅟ	ㅛ	ㅜ
ya	yeo	yo	yu	yae	ye	wa	wae	wo	we	ui

Приголосні																			
ㄱ	ㅋ	ㆁ	ㄷ	ㄸ	ㅌ	ㅍ	ㅑ	ㅑ	ㅑ	ㅑ	ㅑ	ㅑ	ㅑ	ㅑ	ㅑ	ㅑ	ㅑ	ㅑ	ㅑ
g/k	kk	k	d/t	tt	t	b/p	pp	p	j	jj	ch	s	ss	h	n	m	ng	r/l	

На межі складів:

2 склад →		ㅇ	ㄱ	ㄴ	ㄷ	ㄹ	ㅁ	ㅂ	ㅅ	ㅈ	ㅊ	ㅋ	ㅌ	ㅍ	ㅎ
1 склад ↓			g	n	d	r	m	b	s	j	ch	k	t	p	h
ㄱ	k	g	kg	ngn	kd	ngn	ngm	kb	ks	kj	kch	k-k	kt	kp	kh, k
ㄴ	n	n	n-g	nn	nd	ll, nn	nm	nb	ns	nj	nch	nk	nt	np	nh
ㄷ	t	d, j	tg	nn	td	nn	nm	tb	ts	tj	tch	tk	t-t	tp	th, t, ch
ㄹ	l	r	lg	ll, nn	ld	ll	lm	lb	ls	lj	lch	lk	lt	lp	lh
ㅁ	m	m	mg	mn	md	mn	mm	mb	ms	mj	mch	mk	mt	mp	mh
ㅂ	p	b	pg	mn	pd	mn	mm	pb	ps	pj	pch	pk	pt	p-p	ph, p
ㅇ	ng	ng-	ngg	ngn	ngd	ngn	ngm	ngb	ngs	ngj	ngch	ngk	ngt	ngp	ngh

Таблиці транскрипції звуків корейської мови латиницею за системою
Холодовича-Концевича

Прості голосні									
ㅏ	ㅑ	ㅓ	ㅕ	ㅗ	ㅛ	ㅜ	ㅠ	ㅡ	ㅣ
а	о	о	у	ы	и	э	е	ве	ви
ㅘ	ㅙ	ㅚ	ㅜ	ㅡ	ㅣ	ㅝ	ㅞ	ㅟ	ㅠ
а	о	о	у	и	і	е	е	ве	ві

Складені голосні (дифтонги)										
ㅑ	ㅓ	ㅕ	ㅗ	ㅛ	ㅜ	ㅠ	ㅡ	ㅣ	ㅝ	ㅞ
я	ё	ё	ю	йя	йе	ва	вэ	во	ве	ый
ㅑ	ㅓ	ㅕ	ㅗ	ㅛ	ㅜ	ㅠ	ㅡ	ㅣ	ㅝ	ㅞ
я	йо	йо	ю	йя	є	ва	ве	во	ве	ий

Приголосні																			
ㄱ	ㄲ	ㅋ	ㄷ	ㄸ	ㅌ	ㅍ	ㅑ	ㅓ	ㅕ	ㅗ	ㅛ	ㅜ	ㅠ	ㅡ	ㅣ	ㅝ	ㅞ	ㅟ	ㅠ
к	кк	кх	т	тт	тх	п	пп	пх	ч	чч	чх	с	сс	х	н	м	н	р/ль	

На межі складів:

2 склад →		ㅇ	ㄱ	ㄴ	ㄷ	ㄹ	ㅁ	ㅂ	ㅅ	ㅈ	ㅊ	ㅋ	ㅌ	ㅍ	ㅎ
1 склад ↓			к	н	т	р	м	б	с	ч	чх	кх	т	п	х
ㄱ	к	г	кк	нн	кт	нн	нм	кп	кс	кч	кчх	ккх	кх	кпх	кх
ㄴ	н	н	нг/нк	нн/лл	нд/нт	лл/нн	нм	нб/нп	нс/нсс	ндж/нч	нчх	нкх	нтх	нпх	нх
ㄷ	т	д/дж	тк	нн	тт	нн	нм	тп	сс	тч	тчх	ткх	ттх	тпх	чх
ㄹ	ль	р	льг/льк	лл	льт	лл	льм	льб/льп	льс/льсс	льч	льчх	лькх	льтх	льпх	рх
ㅁ	м	м	мг/мк	мн	мд/мт	мн	мм	мб/мп	мс/мсс	мдж/мч	мчх	мкх	мтх	мпх	мх
ㅂ	п	б	пк	мн	пт	мн	пм	пп	пс	пч	пчх	пкх	птх	ппх	пх
ㅅ	н	н	нг/нк	нн/лл	нд/нт	лл/нн	нм	нб/нп	нс/нсс	ндж/нч	нчх	нкх	нтх	нпх	нх

Додаток Г

Порівняльна таблиця транскрипції української мови латиницею за системами ISO, українською паспортною (КМУ 2010), українською географічною (УКППТ 1996), WWS

Українська кирилиця	ISO 9 ^[5]	Українська географічна (УКППТ 1996)	Українська паспортна (КМУ 2010) ^[3]	WWS ^[6]
А а	A a	a	a	[a]
Б б	B b	b	b	[b]
В в	V v	v	v	[w ~ v]
Г г	G g	h*	h*	[h]
Ґ ґ	ǧ	g	g	[g]
Д д	D d	d	d	[d]
Е е	E e	e	e	[e]
Є є	É é	ie, ye*	ie, ye*	[je, e]
Ж ж	Ž ž	zh	zh	[ʒ]
З з	Z z	z	z	[z]
И и	I i	y	y	[ɪ]
І і	İ i	i	i	[i]
Ї ї	Ī ī	i, yi*	i, yi*	[ij]
Й й	J j	i, y*	i, y*	[j]
К к	K k	k	k	[k]
Л л	L l	l	l	[l]
М м	M m	m	m	[m]
Н н	N n	n	n	[n]
О о	O o	o	o	[o]
П п	P p	p	p	[p]
Р р	R r	r	r	[r]
С с	S s	s	s	[s]
Т т	T t	t	t	[t]
У у	U u	u	u	[u]
Ф ф	F f	f	f	[f]
Х х	H h	kh	kh	[x]
Ц ц	C c	ts	ts	[t͡s]
Ч ч	Č č	ch	ch	[t͡ʃ]
Ш ш	Š š	sh	sh	[ʃ]
Щ щ	Šč šč	sch	sch	[ʃt͡ʃ]
Ь ь	'	'	<не транслітерується>	[-]
Ю ю	Ů ů	iu, yu*	iu, yu*	[ju, u]
Я я	Á á	ia, ya*	ia, ya*	[ja, a]
'	'	'	<не транслітерується>	[-]